

JOANNA PEKALA

Wydział Pedagogiczny

Uniwersytet Warszawski

Warszawa

ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0003-4554-1962>

Forum Pedagogiczne
9 (2019) 2, cz. 2

Wpłynęło: 30.09.2019

Zatwierdzono do druku: 20.11.2019

DOI: 10.21697/fp.2019.2.48

DARIUSZ STĘPKOWSKI

Wydział Nauk Pedagogicznych

Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego

Warszawa

ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0002-6855-1517>

Sprawozdanie z trzeciego spotkania międzynarodowego konsorcjum badaczy zajmujących się edukacją moralno-etyczną, Trnawa 26–28 września 2019 roku

Miejscem trzeciego spotkania międzynarodowego konsorcjum, w którego skład wchodzi badacze zainteresowani wychowaniem moralnym i kształceniem etyczno-moralnym w Europie Środkowej i Wschodniej, było słowackie miasto Trnawa i tamtejszy Uniwersytet Trnawski. Spotkanie przygotowali i przeprowadzili członkowie Katedry Studiów Edukacyjnych Wydziału Pedagogicznego Uniwersytetu Trnawskiego. W trzydniowych obradach uczestniczyli: Naděžda Pelcová (Wydział Pedagogiczny Uniwersytetu Karola w Pradze, Republika Czeska), Martin Brestovanský, Andrej Rajský, Anna Sádovská i Marek Wiesenganger (Wydział Pedagogiczny Uniwersytetu Trnawskiego w Trnawie, Słowacja), Christo Todorov (Nowy Uniwersytet Bułgarski w Sofii, Bułgaria), Dariusz Stępkowski (Wydział Nauk Pedagogicznych Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, Polska) i Joanna Pękała (Uniwersytet Warszawa, Polska) oraz Dietrich Benner, Roumiana Nikolova i Stanislav Ivanov (Berliński Projekt ETiK, Niemcy).

W imieniu gospodarzy przybyłych powitał A. Rajský. Przedstawił on swoich współpracowników i omówił program trzydniowych obrad. Następnie zabrał głos D. Benner, który wyraził zadowolenie z kolejnego posiedzenia konsorcjum i tego, co udało się wypracować w międzyczasie, a mianowicie: raporty w sprawie stanu szkolnego nauczania etyki w poszczególnych krajach i propozycje nowych zadań testowych. Przy tej okazji mówca przekazał informacje na temat programów europejskich, w szczególności „Horizon Europe”, w ramach których możliwe byłoby sfinansowanie projektu badawczego odnoszącego się do efektów kształcenia

etyczno-moralnego podczas szkolnych lekcji etyki. Mimo że takie badanie musi obejmować tylko Europę, jednak dzięki trwałej współpracy z naukowcami z Chin i Japonii jego wyniki można będzie odnieść do znacznie szerszego kontekstu.

Potem przystąpiono do pierwszej sesji tematycznej. Martin Brestovanský z miejscowego uniwersytetu zaprezentował badania prowadzone od 2012 roku przez pracowników Katedry Badań Edukacyjnych odnośnie efektywności nauczania etyki w szkołach publicznych na Słowacji. Przedstawił teoretyczny model wychowania prospołecznego i opartą na nim ilościową strategię badawczą. M. Brestovanský wskazał przy tym na trudności, które ujawniły się przy wiązaniu stanowisk teoretyczno-filozoficznego, empiryczno-psychologicznego i pedagogicznego.

W wypracowanej przez trnawski zespół koncepcji centralne miejsce zajmuje kształtowanie cnoty zgodnie ze stanowiskiem personalizmu etycznego. Etapy operacjonalizowania cnoty objęły kilka obszarów problemowych, które sygnalizują następujące terminy: (1) *eudaimonia*, (2) „prospołeczność”, (3) „działanie praktyczne”, (4) *fronesis* i (5) „pozytywne emocje”. Na tej podstawie zdefiniowany został przedmiot pomiaru empirycznego. Jest nim charakter, w którym wyodrębnione zostały następujące elementy składowe: (1) zachowania prospołeczne, (2) myślenie etyczne, (3) sprawności noetyczne, (4) cechy charakteru i (5) ukierunkowanie na wartości.

Następnie mówca omówił wyniki przeprowadzonych pomiarów, skupiając się przede wszystkim na danych uzyskanych w odniesieniu do zachowania prospołecznego. Jego zdaniem przełomowe znaczenie dla trnawskich badań ma empirycznie potwierdzona konstatacja, że użyte do tej pory instrumentarium nie niesie ze sobą wiedzy ani na temat rozwoju myślenia prospołecznego uczniów, ani nie daje możliwości jego wspierania przez nauczycieli. Te właśnie braki skłoniły zespół do zwrócenia uwagi na berliński projekt ETiK i badanie ETiK-International.

Po wystąpieniu M. Brestovanský'ego odbyła się dyskusja. Uczestnicy odnieśli się w niej do poszczególnych elementów koncepcji teoretycznej, modelu empirycznego i wyników uzyskanych w badaniach terenowych. Wskazywano na komplementarny charakter obu badań – tego przeprowadzonego w ramach ETiK-u i tego zrealizowanego w Trnawie. Jedną z korzyści wynikających z porównania obu podejść mogłoby być znalezienie pytań, które w obu projektach pozostały bez odpowiedzi. Konieczność uzyskania na nie odpowiedzi stanowi argument za kontynuowaniem współpracy, która może przynieść korzyści obu stronom.

Po dyskusji gospodarze zaprosili uczestników spotkania na wspólną kolację.

Następnego dnia, w piątek, o godz. 9.30 rozpoczęła się druga sesja tematyczna. Miała za przedmiot szeroko rozumiane nauczanie etyki w szkołach publicznych na Słowacji. Podstawą wystąpienia A. Rajskey'ego był referat przygotowany we współpracy z Markiem Wiesengagerem. Ten i pozostałe referaty zostały rozesłane do wszystkich członków konsorcjum dwa tygodnie przed terminem spotkania. Dzięki temu mówca mógł skupić się na wybranych zagadnieniach, które naświetlił i poddał dyskusji.

Szczegółowe omawianie tego wystąpienia, jak i następnych, wydaje się zbędne, ponieważ ukazać się one w osobnej publikacji. Warte zaznaczenia jest jednak to, że po referacie A. Rajskey'ego odbyła się dyskusja, w której uczestnicy zastanawiali się nad procesem przejścia od wychowania moralnego do kształcenia moralno-etycznego. Zauważono, że w każdym z krajów współtworzących konsorcjum można zauważyć zróżnicowanie warunków początkowych, przebiegu i rezultatów tego procesu.

Po dyskusji i przerwie na kawę głos zabrał Christo Todorov, który podjął wspomnianą wyżej problematykę, lecz w odniesieniu do Bułgarii. Również po tym referacie odbyła się dyskusja. Następnie zarządzono przerwę na obiad.

Po przerwie odbyła się trzecia sesja. Składała się z charakterystyk nauczania etyki w dwóch krajach – Polsce i Republice Czeskiej. Pierwszy wystąpił Dariusz Stępkowski, a po nim Naděžda Pelcová. Podobnie jak do tej pory, i po tym wystąpieniu przeprowadzono dyskusję.

Nieco już zmęczonych uczestników spotkania orzeźwiła kolejna tego dnia przerwa kawowa. Po niej głos zabrał D. Benner, który omówił konstruowanie zadań testowych. Swoje wywody zilustrował zadaniami przygotowanymi przez siebie w trzech zakresach tematycznych: tolerancja, uznanie i tożsamość narodowa. Uczestnicy korygowali i proponowali udoskonalenia tych zadań. Po zakończeniu tej sesji udano się na wspólną kolację.

Piąta i ostatnia sesja odbyła się w sobotę przed południem. Przeprowadził ją D. Benner. W jej trakcie zrealizowano trzy zadania: (1) omówiono strukturę przyszłej wspólnej publikacji i sposób pracy nad nią, (2) uzgodniono najbliższe działania odnośnie przygotowania projektu w ramach programu „Horizon Europe” i (3) uzgodniono wstępny program kolejnego posiedzenia konsorcjum, które odbędzie się w Sofii w ostatnim tygodniu czerwca 2020 roku. Po podziękowaniu gospodarzom uczestnicy spotkania udali się w podróż powrotną do swoich krajów.